

Aan de COVM vliegbasis Leeuwarden

Onderwerp: Luchtkwaliteitsonderzoek

Datum: 15-4-2024

Geachte leden van de COVM

Hierbij ontvangt u de rapportage van TNO over het luchtkwaliteitsonderzoek dat gehouden is voor en tijdens de Frisian Flag oefening in september/oktober 2023.

Zoals besproken in de eerdere COVM vergaderingen hebben we GGD Fryslân verzocht om gezondheidskundige gevolgen te koppelen aan de resultaten van het onderzoek.

De reactie van de GGD treft u hierbij eveneens aan.

Tijdens de COVM vergadering van 22 april 2024 zal TNO middels een presentatie het rapport toelichten en waar nodig vragen beantwoorden. GGD Fryslân zal aanwezig zijn om vragen te beantwoorden.

Aanleiding TNO onderzoek:

De werkgroep Luchtkwaliteit heeft in 2017 een kankerclusteronderzoek laten verrichten door de GGD Fryslân [rapport Kankerclusteronderzoek \(ggdfryslan.nl\)](http://ggdfryslan.nl). In november 2019 heeft de COVM besloten de werkgroep weer te heractiveren om de luchtkwaliteit te laten onderzoeken. Aanleiding was/is dat omwonenden van de vliegbasis Leeuwarden zich zorgen maakten over de uitstoot van (ultra) fijnstof en stikstof door het militair vliegverkeer (inclusief proefdraaien en taxiën) van de vliegbasis Leeuwarden. Een deel van de inwoners denkt dat de zwarte neerslag op bijvoorbeeld auto's en kozijnen het gevolg zijn van het militair vliegverkeer. Omwonenden klagen over Kerosinegeur. Een ander deel maakt zich zorgen over de gezondheid.

Een extra aanleiding voor het onderzoek naar de luchtkwaliteit rondom vliegbasis Leeuwarden was het eerdere onderzoek van TNO (op basis van rekenmodellen) naar de uitstoot van "zeer zorgwekkende stoffen" (ZZS) rondom burgervliegvelden, zoals Schiphol. Deze stoffen zijn daarom ook nadrukkelijk meegenomen in dit onderzoek (op basis van metingen) van TNO. (Vervolgonderzoeken naar de uitstoot rondom Schiphol vinden plaats door het NLR, Adecs en To70. De uitslagen zijn nog niet bekend).

Conclusie werkgroep:

Onze conclusie is dat er nu geen reden is om direct vervolgactie te ondernemen. De gemeten stoffen blijven onder de norm. Ook de "zeer zorgwekkende stoffen" (ZZS) die bij het eerdere Schiphol onderzoek sterk verhoogd waren. Ultra fijnstof (UFP) laat wel een verhoging zien tijdens het vliegen. Er zijn nog te weinig data en er is te weinig onderzoek gedaan naar de gezondheidseffecten van luchtverontreiniging door UFP. Er is ook nog geen norm voor UFP.

Vervolgonderzoek naar UFP blijft gewenst. Een geïkt meetpunt in de meest kwetsbare omgeving zou gewenst zijn om te kunnen blijven monitoren en meer data te verzamelen. We stellen de COVM vergadering voor om een verzoek in te dienen bij RIVM en het ministerie van I en W om een permanent UFP-meetpunt bij Jelsum te plaatsen. Andere opties zijn om over een aantal jaren nog eens een meetonderzoek met name naar ultra fijnstof (UFP) te houden en om de andere onderzoeken, zowel internationaal als nationaal (Bv Schiphol) te volgen. Dit laatste heeft onze voorkeur omdat het sneller lering geeft vanwege de hogere concentraties uitstoot. Mogelijk zijn de meetresultaten dan wel te vergelijken met normen en is er meer kennis van de gezondheidsimpact bekend.

De WHO adviseert om blootstelling aan luchtverontreiniging zo laag mogelijk te houden. Sturen op beperking van de uitstoot blijft daarom van belang. Bij een grote internationale oefening zoals Frisian Flag is invliegen vanaf andere bases niet alleen van belang voor beperking geluid, maar dus ook voor beperking van uitstoot van schadelijke stoffen.

Opdracht en vervolg werkgroep Luchtkwaliteit:

De werkgroep Luchtkwaliteit had de volgende opdracht:

“Ze zal in opdracht van de COVM vliegbasis Leeuwarden de uitstoot van emissies door de vliegbasis Leeuwarden en de mogelijke gevolgen voor de Volksgezondheid in kaart (laten) brengen en aan de hand van de bevindingen (zo mogelijk resultaten/versus normen) een voorstel doen aan de COVM voor vervolgonderzoek”.

We gaan er vanuit dat we deze opdracht hebben uitgevoerd.

We willen voorstellen om ons na de COVM vergadering van 22 april 2024 op te heffen.

Een doorstart is mogelijk indien daar concrete aanleiding toe bestaat en de COVM ons daartoe verzoekt.

Het TNO rapport en de GGD reactie zullen we ook sturen aan de burgemeester van Venray die namens meerdere gemeenten en met Defensie bezig is met het opzetten van een gezondheidkundig onderzoek rondom de vliegbases Leeuwarden, Volkel en de Peel.

Met vriendelijke groeten

Namens de werkgroep Luchtkwaliteit van de COVM Leeuwarden

P. de Haan (vz)

G. Verf (secr)

i.a.a.

COVM Volkel

COVM de Peel